

Дело C-189/20

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

5 май 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Oberster Gerichtshof (Австрия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

27 февруари 2020 г.

Жалбоподател в производството по ревизионно обжалване и ответник в първоинстанционното производство:

Laudamotion GmbH

Ответник в производството по ревизионно обжалване и ищец в първоинстанционното производство:

Verein für Konsumenteninformation

8Ob 107/19x

Oberster Gerichtshof (Върховен съд), заседаващ в закрито съдебно заседание като сезирана с ревизионна жалба съдебна инстанция [...] по дело, образувано [пред първоинстанционния съд] по иск на Verein für Konsumenteninformation, 1060 Виена, [...] срещу ответника Laudamotion GmbH, 2320 Швехат, [...] с предмет преустановяване на нарушение и публикуване на постановеното съдебно решение, като се обжалва решението от 28 май 2019 г. [...] на Oberlandesgericht Wien (Върховен съд на федералната провинция, Виена), заседаващ като въззивна съдебна инстанция, с което частично се потвърждава и частично се изменя решението на Landesgericht Korneuburg (Областен съд, Корнойбург) от 5 февруари 2019 г., постанови настоящото

Определение: [ориг. 2]

Поставя на Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси:

1. Следва ли разпоредбите на Регламент (ЕС) № 1215/2012, и по-специално на член 25, член 17, параграф 3 и член 19 от този регламент, при всички положения с оглед на разпоредбата на член 67 от същия регламент, да се тълкуват в смисъл, че не допускат съдебен контрол за неравноправност на споразуменията за избор на съд, имащи международен елемент, в съответствие с Директива 93/12/ЕИО, съответно съгласно съответните национални разпоредби за нейното транспониране?

2. Следва ли член 25, параграф 1, последната част на първото изречение от Регламент (ЕС) № 1215/2012 („освен ако споразумението е недействително по отношение на материалноправната си действителност съгласно правото на тази държава членка“) да се тълкува в смисъл, че с тази разпоредба се предоставя възможност за съдебен контрол по същество съгласно правото на държавата членка на пророгирания съд, като обемът на този съдебен контрол може и да надхвърля областта на хармонизираното право?

3. При отрицателен отговор на първия и втория въпрос:

Следва ли националните транспониращи разпоредби, приложими при контрола за неравноправност на договорна клауза в съответствие с Директива 93/12/ЕИО, да се определят съгласно правото на държавата членка на пророгирания съд или по *lex causae* на държавата членка на сезирания съд?

М о т и в и:

I. Фактическа обстановка

В конкретното дело се оспорва законосъобразността на клауза от общи договорни условия. Ищец по делото е сдружение за защита на интересите на потребителите, разполагащо с активна легитимация съгласно австрийския Закон за защита на потребителите. Ответният въздушен превозвач (един от т.нар. [ориг. 3] нискотарифни въздушни превозвачи) управлява портал за самолетни резервации на уебсайта www.laudamotion.com. В търговската си дейност с потребителите той използва Общи условия за превоз и Общи договорни условия. Полети при ответника могат да бъдат резервирани само онлайн. Ответникът не предлага вътрешен превоз в Австрия.

От значение за настоящото производство по преюдициално запитване са следните клаузи от посочените Общи договорни условия на ответника:

„2.4 Доколкото в Конвенцията или в относимите закони не е предвидено друго, компетентни да се произнесат по договора Ви за превоз с нас [...], както и по всички спорове, произтичащи или свързани с този договор спор, са ирландските съдилища.“

II. Искания и доводи на страните:

Ищецът твърди, че пророгационната клауза е недействителна. Изразът „[д]околкото в Конвенцията или в относимите закони не е предвидено друго“ бил непрозрачен по смисъла на член 6, параграф 3 от Konsumentenschutzgesetz (Закон за защита на потребителите, наричан накратко „KSchG“), тъй като самите потребители трябвало сами да установят дали предвиденото учредяване на съдебна компетентност е допустимо. Освен това тази клауза сериозно накърнявала интересите на потребителите по смисъла на член 879, параграф 3 от Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Общ граждански кодекс, наричан накратко „ABGB“), не на последно място, тъй като в резултат на прилагането ѝ потребителят не разполагал с възможност да се ползва от другите основания за компетентност, предвидени в Регламент (ЕС) № 1215/2012 (наричан по-нататък „Регламент „Брюксел Ia“), и по-специално в член 7 от този регламент, а освен това тази клауза била изненадваща по смисъла на член 864а от ABGB, тъй като с оглед на обстоятелството, че седалището на ответника било в Австрия, потребителят не би следвало да предполага, че изключително компетентни биха били ирландските съдилища.

Във връзка с това ответникът посочва, че съдържашото се в посочената клауза споразумение за избор на съд следвало да се подлага на преценка [ориг. 4] единствено с оглед на Регламент „Брюксел Ia“. Член 17, параграф 3 от Регламент „Брюксел Ia“ изключвал договорите за превоз от ограниченията, приложими към потребителските договори, по силата на член 19 от Регламент № 44/2001. Поради това били допустими споразуменията за избор на съд по член 25 от Регламент № 44/2001 без оглед на ограниченията по глава I, раздел 4 от Регламент № 44/2001. Тъй като общностното право се прилага с предимството, не можело да се проведе съдебен контрол за неравноправност на договорна клауза на основание на разпоредбите от националното право. Освен това поради предвидимото наличие на международен елемент клаузата не била нито изненадваща, нито непрозрачна, тъй като с първото изречение се пояснявало, че учредената с нея съдебна компетентност се прибавяла към основанията за съдебна компетентност, предвидени в Конвенцията от Монреал (наричана по-нататък „Конвенцията“) или в други относими закони.

III. Досегашен ход на производството:

Първоинстанционният съд отхвърля иска в частта му относно тази клауза. Първоинстанционният съд приема, че що се отнася до приложното му поле, член 25 от Регламент „Брюксел Ia“ имал предимство пред националното право. Тази разпоредба изчерпателно посочвала условията за допустимостта, формата и действието на споразуменията за избор на съд.

Въззивният съд уважава въззивната жалба в смисъл, че следва да се уважи предявения иск. В това отношение той приема, че дори да попадат в приложното поле на член 25 от Регламент „Брюксел Ia“, съдържащите с в потребителските договори споразумения за избор на съд, обхващани от Директивата за неравноправните клаузи или от съответните национални транспониращи разпоредби, подлежат на съдебен контрол за неравноправност съгласно критериите, установени в Директивата за неравноправните клаузи, и следователно биха могли да бъдат обявени за недействителни във всеки отделен случай. Националните разпоредби, с които се транспонирала Директивата за неравноправните клаузи, се явявали уредба, регламентираща съдебната компетентност по смисъла на член 67 от Регламент „Брюксел Ia“, тъй като [ориг. 5] съгласно точка 1, буква р) от приложението към Директивата за неравноправните клаузи с посочените разпоредби се отнемала или затруднявала възможността на потребителя да отнесе правния спор пред държавните съдилища и поради това тези разпоредби можели да бъдат разглеждани като неравноправни. Съдебният контрол за неравноправност в съответствие с Директивата за неравноправните клаузи бил от особено значение именно в настоящия случай, тъй като съгласно член 17, параграф 3 от Регламент „Брюксел Ia“ ограниченията, налагани по друг начин с оглед на защитата на потребителите, били неприложими към договора за превоз. Посочената клауза била най-малкото непрозрачна на основание на член 6, параграф 3 от KSchG.

В конкретното дело Oberster Gerichtshof следва да се произнесе по подадена от ответника срещу въззивното съдебно решение ревизионна жалба, с която се иска отхвърляне на предявените искания.

IV. Правна уредба:

Уредбата според правото на Съюза:

Уредбата според правото на Съюза, която дава основание за отправяне на настоящото преюдициално запитване, се съдържа по-специално в член 25, член 17, параграф 3, член 19 и член 67 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (наричан „Регламент „Брюксел I“), както и в Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (наричана „Директива за неравноправните клаузите“).

Националното право:

Съгласно член 6, параграф 3 от Konsumentenschutzgesetz (Закон за защита на потребителите, наричан „KSchG“):

„Договорна клауза, съдържаща се в общи договорни условия или в стандартизирани бланкови договори, е недействителна, ако е неясна или е съставена на неразбираем език“. [ориг. 6]

Съгласно член 864а от Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Общ граждански кодекс, наричан „ABGB“):

„Клаузите с необичайно съдържание, използвани от страна по договор в общите договорни условия или в стандартизирани бланкови договори, не стават част от сключения договор, ако са неблагоприятни за другата страна, която включително с оглед на обстоятелствата, по-специално външния вид на акта, не изглежда да е очаквала подобни клаузи, освен ако първата страна по договора изрично не е насочила вниманието на другата страна върху съдържанието на тези клаузи.“

Член 879, параграф 3 от Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) гласи:

„Счита се, че договорна клауза, съдържаща се в общите договорни условия или в стандартизирани бланкови договори, която не урежда някое от основните задължения на страните, е абсолютно недействителна, ако след отчитане на всички обстоятелства на конкретния случай бъде преценено, че накърнява сериозно интересите на една от страните по договора“.

V По преюдициалните въпроси:

Правомощие да се отправи преюдициално запитване:

[...]

Мотиви за отправяне на преюдициалните въпроси:

1. В правната доктрина се обсъжда противоречиво въпросът дали и доколко споразуменията за избор на съд, имащи международен елемент и попадащи в [ориг. 7] регулаторния обхват на Регламент „Брюксел Ia“, са предмет на общия съдебен контрол за неравноправност.

1.1. Според едно от застъпваните становища член 25 от Регламент „Брюксел Ia“ урежда изчерпателно допустимостта, формата и действието на споразумението за избор на съд, била изключена всякаква форма на контрол по същество от гледна точка на националното право, в това число и споразумения за избор на съд, включени в общи договорни условия. Според поддръжниците на това становище защитата на обичайно по-слабата страна била предоставяна в резултат на самото ограничаването на допустимостта на споразуменията за избор на съд, сключвани с потребителите, застраховани лица и работници или служители.

Споделящите това виждане [...] изхождат от обстоятелството, че Регламент „Брюксел Ia“ представлява затворена система, уреждаща съдебната компетентност. Тълкуването на член 25 от Регламент „Брюксел Ia“ в смисъл, че се допуска съдебен контрол по същество в съответствие с националното право на дадена държава членка, би влязло в противоречие с преследваната с този регламент цел за уеднаквяване на правната уредба. В това отношение поддръжниците на разглежданото становище се позовават по-специално на практиката на Съда на Европейския съюз по член 17 от Брюкселската конвенция от 1968 г. относно подведомствеността и изпълнението на съдебните решения в областта на гражданското и търговското право [...], съгласно която в интерес на правната сигурност изборът на определения от страните съд може да се преценява само с оглед на съображения, свързани с изискванията на тази разпоредба (вж. C-159/97, EU:C:1999:142, т. 46 и сл.).

[ориг. 8]

1.2. Въпреки това се поставя въпросът дали към споразуменията за избор на съд не се прилагат ограниченията за неравноправност, произтичащи от вторичното европейско право, и по-специално от Директивата за неравноправните клаузи [...]. Наистина член 19 от Регламент „Брюксел Ia“ ограничава възможността за сключване на споразумения за избор на съд с потребителите. Въпреки това, съгласно член 17, параграф 3 от Регламент „Брюксел Ia“ към договорите за превоз не се прилага глава I, раздел 4. Следователно от гледна точка на потребителя по-конкретно оставала необходимост от защита, която можела да се вземе предвид чрез прибягване към предписанията на Директивата за неравноправните клаузи.

Съдебният контрол за неравноправност в съответствие с Директивата за неравноправните клаузи се подкрепя по-специално с оглед на разпоредбата на член 67 от Регламент „Брюксел Ia“: националните разпоредби за транспониране на Директивата представляват уредба на съдебната компетентност, тъй като при недействителността на клауза за избор на съд следва да се приложи установената в закона система за съдебната компетентност, а най-често компетентен би бил съд, различен от избрания от страните. В друга група от излаганите доводи се изтъква обстоятелството, че съгласно член 25, параграф 1, втората част от първото изречение от Регламент „Брюксел Ia“ материалната недействителност на споразумението за избор на съд следвало да се подлага на контрол, **[ориг. 9]** следвайки установения в Директивата за неравноправните клаузи минимален стандарт.

1.3. Изказват се и становища, според които, тъй като в член 25, параграф 1, последната част от първото изречение от Регламент „Брюксел Ia“ се позовава на „материалноправната [...] недействителност“, европейският законодател допуска и контрол по същество на включени в общи договорни условия споразумения за избор на съд [...].

2. Следователно пред Oberster Gerichtshof възниква въпросът за съотношението между разпоредбите на Регламент „Брюксел Ia“ и

разпоредбите на Директивата за неравноправни клаузи, съответно относимите национални транспониращи разпоредби и дали в използваното в член 25 от Регламент „Брюксел Ia“ понятие за материална недействителност следва да се включва и нарушението на разпоредбите за защита на потребителите, дори и те да не произтичат от вторичното европейско законодателство. Накрая, изглежда неясно дали приложимите в конкретния случай национални разпоредби, с които се транспонира Директивата за неравноправните клаузи, следва да се определят в съответствие със съдържанието в чл. 25, параграф 1, последната част от първото изречение от Регламент „Брюксел Ia“ стълкновителната норма, а именно съгласно правото на *forum prorogatum*¹.

Oberster Gerichtshof

Виена, 27 февруари 2020 г.

[...]

¹ Бел. прев.: правото на държавата на пророгирания съд.